

Kertomus kaivauksesta, jonka Helsingin yliopiston arkeologian laitos FM Marianne Schauman-Lönnqvistin johdolla suoritti opetuskaivauksena Espoon kaupungissa Dävitsin ent. kylässä Gläntan nimisellä tontilla 13-24.5.1974. Kertomukseen liittyy löytöluettelo KM 19431:1-43, alueen yleiskartta 1:500 (liite 1), 8 tasokarttaa 1:25 (liitteet 2-9), profiilikartta 1:500 (liite 10), valokuvat 42845-42875 (liitteet 11-17) ja diat 1115-1146, sekä FK Milton Nunezin kertomus fosfaattinäyteanalyysin tuloksista..

Kaivauksen kohteena oli Espoon kaupungin Dävitsin kylän Gläntan nimisen tontin pihamaalla sijaitsevan muinaisraunion osa, RN: 4³⁰ (koordinaatit x = 6675 59, y = 541 94, z = 20, peruskartta 203403, Espoon kiinteät muinaisjäännökset no 274). Paikka sijaitsee noin 3 km Kauniaisten asemalta SSE suuntaan.

Kenttätöyt suoritettiin Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen opetuskaivauksena. Allekirjoittanut toimi kaivauksen johtajana ja opettajana. Apulaisopettajina olivat HuK Seija Sarkki ja HuK Maarit Suni. Opiskelijat Johanna Forsius, Helena Hakamies, Markus Hiekkanen, Leif Jakobsson, Jarmo Kankaanpää, Jyri Kokkonen, Ismo Koponen, Marja-Liisa Lammi, Arto Mujunen, Eero Muurimäki, Pertti Nuamela, Eija Paakkanen, Leena Pietilä, Hannele Salmela, Tapio Seger, Ulla Sinkkanen ja Esa Suominen osallistuivat kaivaustyöhön.

Vuosina 1967-68 on samalla tontilla kaivettu toinen röykkiö noin 20 m:n etäisyydellä kaakkoon em. muinaisjäännöksestä (ks. liite 1 ja FM 1969. C F Meinander, Dävits, en essä om förromersk järn-ålder). Tämänkertainen tehtävä oli tutkia sisälsikö ulkomuodoltaan epämääräinen muinaisjäännös samanlaisen hautarakennelman kuin vuosina 1967-68 kaivettu muinaisjäännös.

Kaivaus aloitettiin merkitsemällä päälinjan muinaisjäännöksen ylitä-länsi suunnassa. Seuraavaksi poistettiin muinaisjäännöksen päältä varpukasvillisuus ja pintakerrostumat mineraalimaahan saakka. Alue puhdistettiin ja valokuvattiin (liite 11; kuva 1, liite 16; kuva 17, diat 1115-1120), jonka jälkeen maanpäällä näkyvä kivikerros poistettiin ja kaivettiin esiin toinen kivikerros (taso 2, liite 3, liite 11:2,12:3,4, diat 1124,1125). Toisen tason paljastuttua alkoi ruuduissa C,D/2,3,4 näkyä kaksi epäsäännöllistä kivikehää, jotka oli muodostettu isoista pystyyn-

asetetuista kivistä. Kehien sisäpuolelle oli kasattu pienempiä kiviä. Kartoituksen ja valokuvauksen jälkeen toinen kivikerros poistettiin ja kaivettiin esiin kolmas kerros (taso 3, liitteet 4, 12:5, 13:6,7, diat 1126-1131). Kivikehät ruuduissa G,D/2,3,4 näkyivät yhä selvemmin. Kuten edellisissä tasoissa muodostui kivikerros keskikokoisista kivistä (ϕ n. 25 cm), muualla paitsi kivikehien kohdalla. Kartoituksen ja valokuvauksen jälkeen kaivettiin esiin neljäs kivikerros (taso 4, liitteet 5, 13:8, 14:9,10, diat 1132-1134). Neljännessä tasossa kiveys harveni. Edellisissä tasoissa maan väri muutamaa likamaaläiskää lukuunottamatta oli keskiruskeä. Neljännessä tasossa tuli kaivausalueen länsiosissa näkyviin kellertävää hiekkamaata. Viidennessä tasossa kiveys yhä harveni (liitteet 6, 14:11, diat 1135,1136) ja kellertävän hiekan alue supistui. Kaivausalueen länsireunassa tuli esiin puhdasta valkeata hiekkää. Kuudennessa tasossa kiveys edelleen harveni (liitteet 7, 15:12, diat 1137-1141). Ruudussa D/3 löytyi keramiikkaa ison pystyyn asetetun kiven alta. Ruudussa G/5 tavattiin nokimaaläiskä. Seitsemännessä tasossa (liitteet 8, 15:13,14, 16:15, diat 1142,1143) suurin osa jäljellä olevasta kiveyksestä näytti olevan entistä rantakivikkoa ja maakiviä. Isoimmista kivistä on osa kuulunut kivikehärakennelmaan, kuten suorakaiteenmuotoinen paasi ruuduissa C/2,3. Paasi on luultavasti alun pitäen ollut pystyasennossa. Ruudussa c/5 tuli esiin liesi nokimaaläiskän alta (valokuvat 13-15, diat 1142,1143). Liedestä otettiin hiilinäytteet, KM 19431:15,17, C¹⁴-analyysia varten. Kun viimeiset osat kivikehästä purettiin tuli puhdas maa esiin, lukuunottamatta pientä läiskää ruudussa D/3 ja pieni alue ruudussa C/5 lieden kohdalla, joten näillä alueilla kaivettiin vielä kahdeksannes taso (liite 9).

Näyttää siltä kuin ko. muinaisjäännös alunperin olisi ollut asuinpaikka, jonka päälle olisi rakennettu kaksi kivikehää isojen maakivien varaan. Tähän viittaa mm. kivikehäpaasien alta löydetyt keramiikkapalaset ja liesi, joka paljastui vasta kuudennessa tasossa. Kivikehät oli täytetty pienemmällä kivillä, samaten oli ympäröivälle alueelle ladottu kiviä tiheään. Sekä kiveys, että mahdollinen asuinpaikkakerros jatkuu kaivausalueelta etelään ja pohjoiseen, joskaan sitä ei voitu havaita ennen kaivausta. Epäselväksi jäi miten laajalle ko. muinaisjäännös ulottuu.

Näin ollen otettiin maanäytteet fosfaattianalyysia varten kaivausalueesta etelään ja pohjoiseen. Kaivausalueen itäpuolella kulkee pihatie ja pihamaa on useassa vaiheessa kaivettu (mm. on tehty istutuksia) ja vuosina 1967-68 kaivettu muinaisjännös lienee tarkoin rajoitettu. Kaivausalueen länsireunassa oli selvästi havaittavissa muinaisjännöksen länsireunaa. Tämän johdosta maanäytteiden otto ei ulotettu kaivausalueesta länteen ja itään.

Kaivauksen aikana käytettiin isoa maakiveä ruudussa D/3 kiintopisteenä (ks. liite 2). Kiintopisteen korkeus yli merenpinnan on 22,35 m. Korkeus on mitattu Espoon kaupungin kiintopisteen n:o 00 mukaan, joka sijaitsee viereisellä tontilla RN:o 4¹⁰. Sen kiintopisteen korkeus ymp. on 25,465m.

Helsingissä, 23.3.1975

Harjo A. Lauma-Lönnqvist

ESPOO, DÄVITS; maaperän fosforianalyysin tulokset

Keväällä 1974 järjestetyllä arkeologian opetuskaivauksella otettiin FM Marianne Schauman-Lönnqvistin johdolla kaikkiaan 60 maanäytettä, jotka toimitettiin minulle kemiallista analyysia varten.

Laboratoriossa muoviset näyteputket avattiin ja näytteitä kuivattiin huoneilmassa kahden viikon ajan. Tämän jälkeen näytteet seulottiin 1 mm:n seulalla, jotta niiden hieno-akoisin osa saataisiin erotetuksi analyysia varten. Cornwallin (1958) kuvaaman tutkimusmenetelmän mukaisesti yksi gramma näytettä käsiteltiin 20 ml:lla 3 N H_2SO_4 :ää. Näin syntynyt seos asetettiin vesihauteeseen 15 minuutiksi, minkä jälkeen se välittömästi suodatettiin. Suodosta otettiin 5 ml, tähän lisättiin 20 ml Lorchin "kehitetä" ja liuos asetettiin jälleen vesihauteeseen 15 minuutiksi. Liuoksen P_2O_5 -pitoisuus mitattiin sitten EEL-kolorimetrillä no. 621 filtterillä. Saatujen lukujen avulla laskettiin se fosforimäärä, joka sisältyi yhteen grammaan ilmakeivattua, seulottua näytettä. (Ks. taulukko 1.)

Dävitsin näytteiden keskimääräinen fosforipitoisuus on 2.5 mg/g, mikä on hieman enemmän kuin yleisimmäksi fosforiarvoksi osoittautunut 2.0 mg/g (ks. kuva 1). Fosforipitoisuus on huomattavasti korkeampi kuin Sirnitsasta (Carpelan 1972) ja muinaisesta Ulvilan kaupungista (Ilvonen 1974) otettujen näytteiden, mutta toisaalta alhaisempi kuin Pyheensillasta (Meinander 1974) saadut arvot. Vaikka erot saattavatkin johtua yhteisöjen erilaisista toiminnoista, asuinpaikkojen eri-ikäisyydestä tai paikallisista maaperä-, kasvillisuus- ja ilmastotekijöistä, edellä mainituissa tapauksissa todetut vaihtelut ovat ilmeisesti peräisin toisistaan poikkeavista tutkimusmenetelmistä. Tätä olettamusta tukevat Vantaan Kilterin asuinpaikalta (Núñez 1975) Cornwallin menetelmän mukaan saadut tulokset, jotka vastaavat Dävitsin arvoja. Tutkimustulosten välisten erojen havainnollistamiseksi kyseisten viiden asuinpaikan korkeimmat ja alhaisimmat fosforilukemat on koottu taulukkoon 2.

Kuvan 2 diagrammit I ja II esittävät maaperän fosforipitoisuuden jakautumista Dävitsin asuinpaikalla 15 cm:n ja 30 cm:n syvyydessä. Diagrammiin III on koottu molempien tasojen kustakin näytteenottopaikasta saadut korkeimmat fosforiarvot. Maivausalueen ja näytteenottopaikkojen

sijainti ilmenevät punaisella piirretystä diagrammista.

Tutkimustuloksista käy selville, että fosforiarvot ovat epätavallisen korkeat kaivausalueen kaakkoiskulmassa. Havainnolla saattaa olla arkeologista merkitystä, mutta on kuitenkin muistettava, että varsinaiselta kaivetulta alueelta ei ole otettu maanäytteitä. Myös näytteenottoaikkojen B+20 ja C+20 fosforipitoisuus on korkea, mikä saattaa viitata lähistöllä mahdollisesti sijaitsevaan toiseen muinaisjäännökseen, mutta korkea fosforipitoisuus saattaa myös selittyä vielä nykyisinkin kaivausalueen ympäristössä olevasta asutuksesta.

Helsingissä 23. helmikuuta 1975

Milton Núñez

Lähdeluettelo:

- Carpelan, C. 1972, Kesälahden Sirnitsa; KM top. arkisto.
Cornwall, I. 1958, Soils for the Archaeologist; New York.
Ilvonen, E. 1974, Muinaisen Ulvilan kaupungin sijaintipaikan määrittäminen fosfaattigeokemian avulla; Karhunhammas 1.
Meinander, C.F. 1939, Pyheensilta stenåldersboplats; FM XLVI.
Núñez, M. 1975, Phosphorus determination of the graves of Kilteri in Vantaa, Southern Finland; SM 1975 (painossa).

ESPOO, DÄVITS kaivaus 1974

LEVYLUETTELO

42845 } Kaivausalueen yleiskuva kaakosta turpeiden poistamisen jälkeen,
42846 } taso 1
42847 }

42848 } Kaivausalueen yleiskuva lännestä itään ylhäältä otettuna, taso 2
42849 }
42850 }
42851 }
42852 }

42853 Ruudut C,D/3,4 taso 2 etelästä

42854 Ruudut C,D/3,4 taso 2 pohjoisesta

42855 } Ruudut C, D/1,2,3 taso 3 ylhäältä pohjoisesta
42856 }

42857 } Ruudut A,B,C,D/3,4,5,6,7 taso 3 lännestä
42858 }

42859 Ruudut C,D/3,4 taso 3 pohjoisesta

42860 } Ruudut A,B,C,D/3,4,5,6,7 taso 4 lännestä
42861 }

42862 Ruudut C,D/3,4 taso 4 lounaasta

42863 Ruudut C,D/3,4 taso 4 pohjoisesta

42864 Ruudut C,D/3,4 taso 5 pohjoisesta

42865 } Kaivausalueen itäosa lännestä itään ylhäältä otettuna, taso 6
42866 }
42867 }
42868 }

42869 Liesi ruudussa C/5 taso 7 lännestä

42870 Liesi ruudussa C/5 taso 7 pohjoisesta

42871 Liesi ruudussa C/5 taso 7 viistosti ylhäältä otettuna

42872 Kaivausalue rekonstruoidaan

42

42873 Kaivausalueen yleiskuva kaakosta, taso 1

42874 } Kaivausalueen yleiskuva kaakosta, taso 2
42875 }

ESPOO, DÄVITS kaivaus 1974

DIALUETTELO

- 1115 Kaivausalueen yleiskuva etelästä, taso 1
 1116 " " " "
 1117 " " " "
 1118 " " " "
 1119 " " " "
 1120 " " " "
 1121 Tornivalokuvaaja hoitaa tehtäviään
 1122 Gläntan-rinne etelästä
 1123 " " "
 1124 Kaivausalueen yleiskuva kaakosta, taso 2
 1125 " " " "
 1126 Kaivausalueen yleiskuva kaakosta, taso 3
 1127 " " " "
 1128 Ruutu B/7, taso 3
 1129 Kaivausalueen yleiskuva kaakosta, taso 3
 1130 Kaivausalueen yleiskuva luoteesta, taso 3
 1131 Kaivausalueen yleiskuva idästä, taso 3
 1132 Ruudut C,D/3,4, taso 4 kaakosta
 1133 " " " " "
 1134 Osa kaivausaluetta etelästä, taso 4
 1135 Kaivausalueen yleiskuva kaakosta, taso 5
 1136 " " " "
 1137 Kaivausalueen yleiskuva kaakosta, taso 6
 1138 " " " "
 1139 " " " "
 1140 Nokimaaläikkä ruudussa C/5, taso 6, ylhäältä lännestä kuvattuna
 1141 " " " " " " "
 1142 Liesi ruudussa C/5, taso 7 lounaasta
 1143 Liesi ruudussa C/5, taso 7 ylhäältä lännestä
 1144 Rekonstruoitu kaivausalue
 1145 Rekonstruoitu kaivausalue
 1146 Rekonstruoitu kaivausalue

TAULUKKO 1

Espoo, Dävits

Fosforiarvot (P mg/g)

	A	B	C
	15/30 cm	15/30 cm	15/30 cm
+20	2,2/2,1	3,5/4,3	2,6/3,9
+15	2,2/1,8	2,4/2,6	2,2/2,2
+10	1,6/1,8	2,7/2,4	3,2/3,0
+ 5	3,2/1,3	2,2/2,4	2,0/2,0
+ 0	2,3/2,1	2,2/2,1	2,1/3,2
- 0	2,6/2,3	3,8/2,6	3,8/5,2
- 5	2,3/2,6	3,0/3,6	2,8/3,0
-10	2,1/2,2	1,8/2,2	3,1/2,5
-15	1,8/2,1	3,0/2,1	2,1/2,1
-20	1,7/2,5	2,8/2,3	2,2/2,1

TAULUKKO 2

Tekstissä mainittujen kohteiden tutkimustulosten erot (P mg/g)

tutkimuskohde	korkein P-arvo I	alhaisin P-arvo II	suhde I/II
Pyheensilta ¹	12,1	2,5	4,0
Kilteri ²	4,2	0,7	6,0
Dävits ²	5,2	1,3	4,0
Sirnitsa ³	0,03	0,0009	33,3
Retulansaari ³	0,02	0,0007	28,6
Ulvila ⁴	2,0	0,02	100,0

1- sitruunahappomenetelmä ?

2- Cornwallin menetelmä

3- hapanammoniumasetatimenetelmä

4- Al-menetelmä

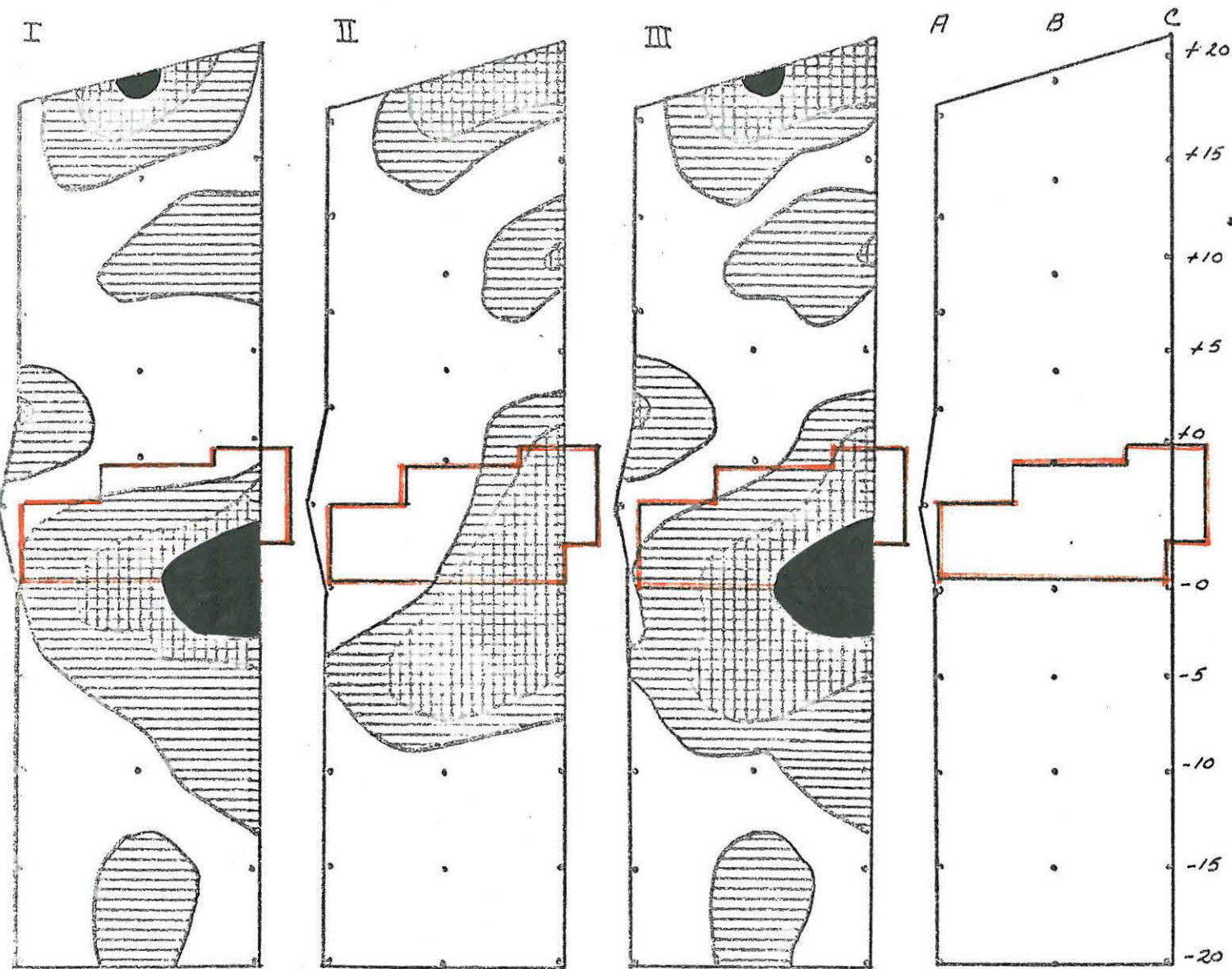
ESPOO

DÄVITS

1974

Fosforipitoisuuden jakautuminen

M. Nuñez

syv. 15 cm

syv. 30 cm

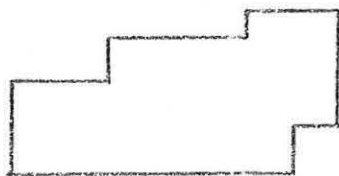
molempien tasojen
korkeimmat P-arvot

P pitoisuus

>4,0 mg/g
3,5 - 4,0 mg/g
2,5 - 3,5 mg/g
< 2,5 mg/g

• näytteenottoaikka

kaivausalue

Espoon Dävltsin P-arvojen frekvenssidiagrammi

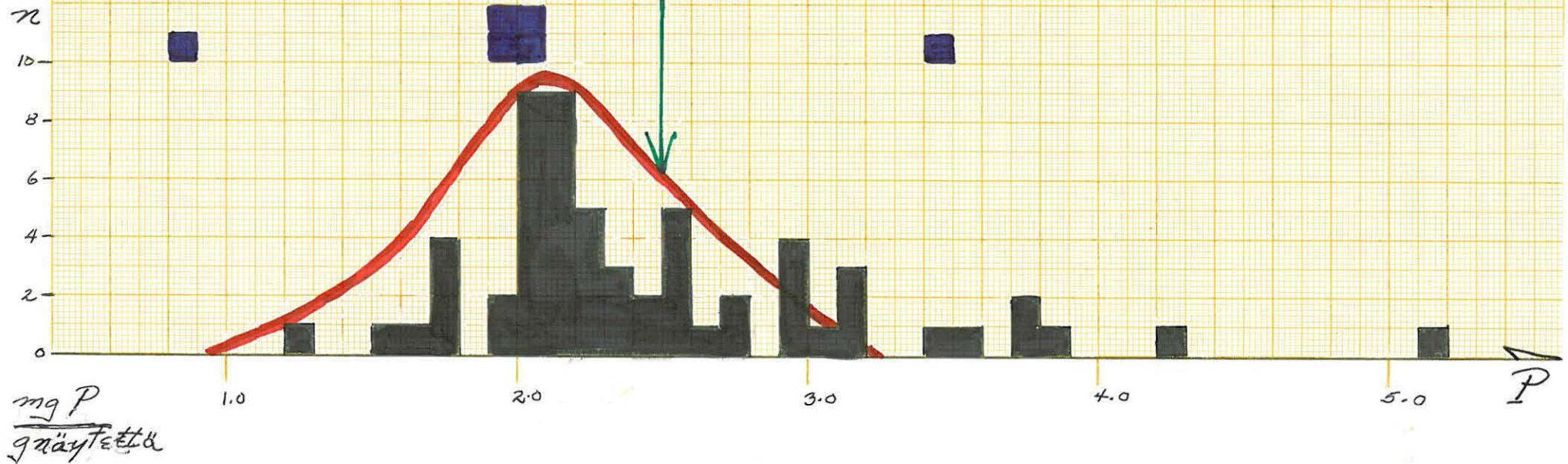

Oletettua normaalijakautumaa
osoittava käyrä.

N. 5 km säteellä Dävltsistä otettujen 15
näytteen keskiarvo (Kiivenen 1939)
Agrogeol kart. n. 12)

Kiivenen näytteiden korkein ja alhaisin
P-arvo.

Dävltsin
näytteiden
keskiarvo

246-254

Taavinkylä
Taavinkylä

Sepänkylä
Sreutby

Sepänkylä
Sreutby

Taavinkylä
Dävitby

274

Mankkaa
Mänrens

Kivinkylä
Rockby

245

Liite 9
 ESPOO DÄVITS
 Kaivaus 1974

MARIANNE SCHAUMAN

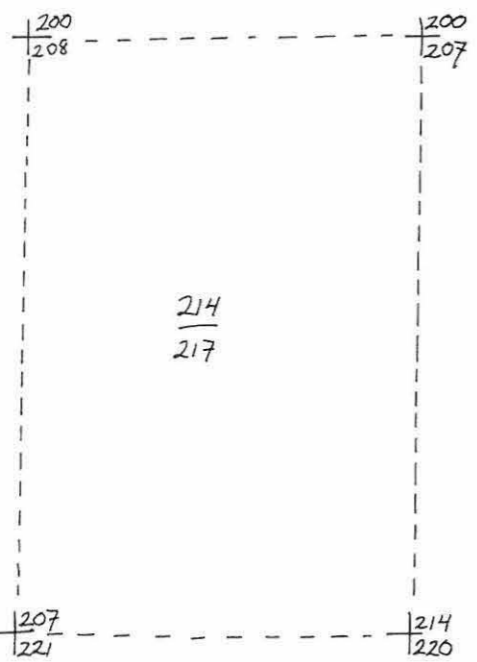
TASO 8
 MK 1:25
 KP 102

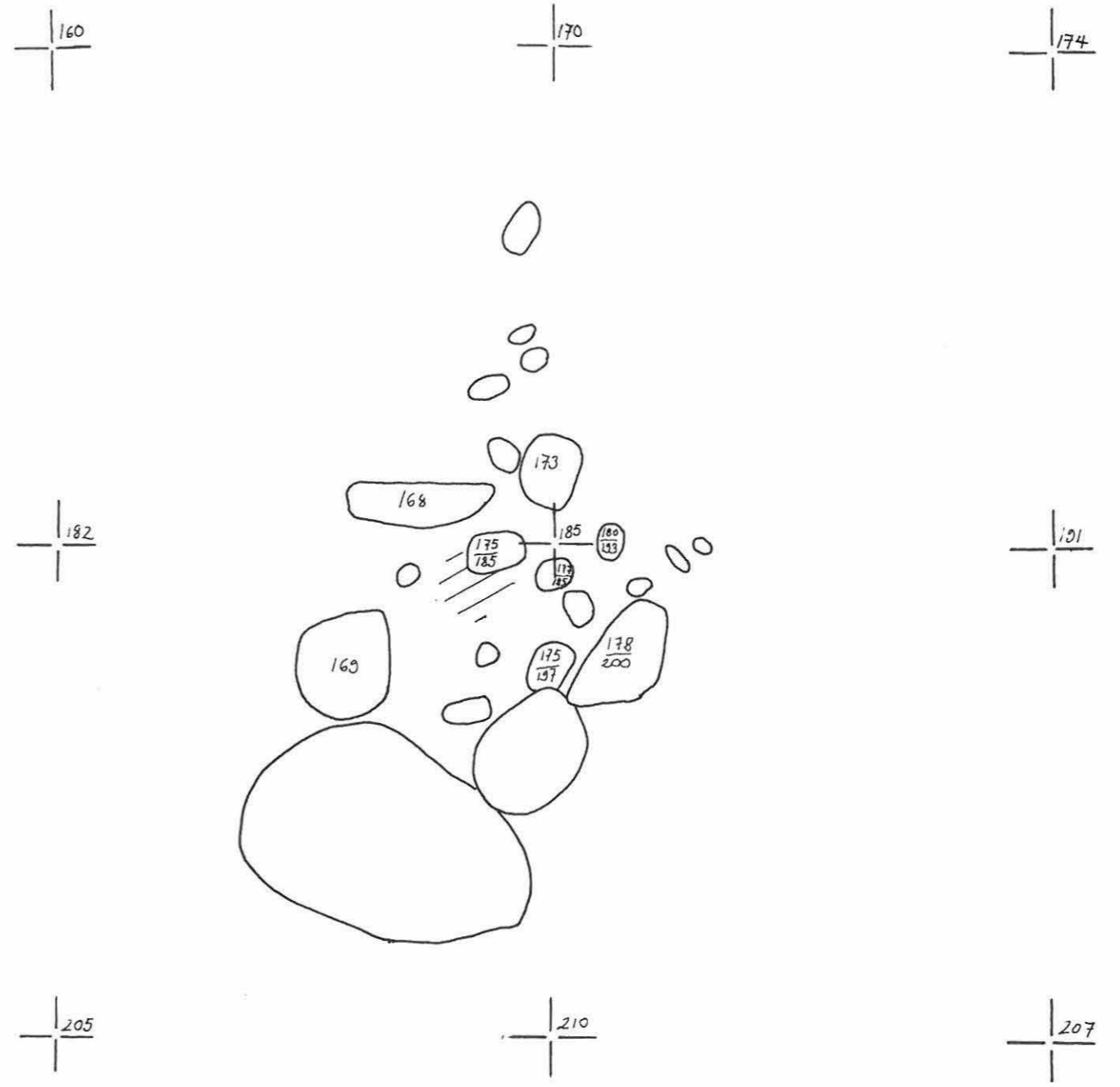
B

C

D

ESP00 DÅVITS

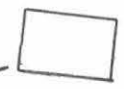
Kaivaus 1974

Marianne Schauman

PROFIILIKARTTA

MK 1:500

Kaivausalue

Liite 1

ESPOO DÄVITS

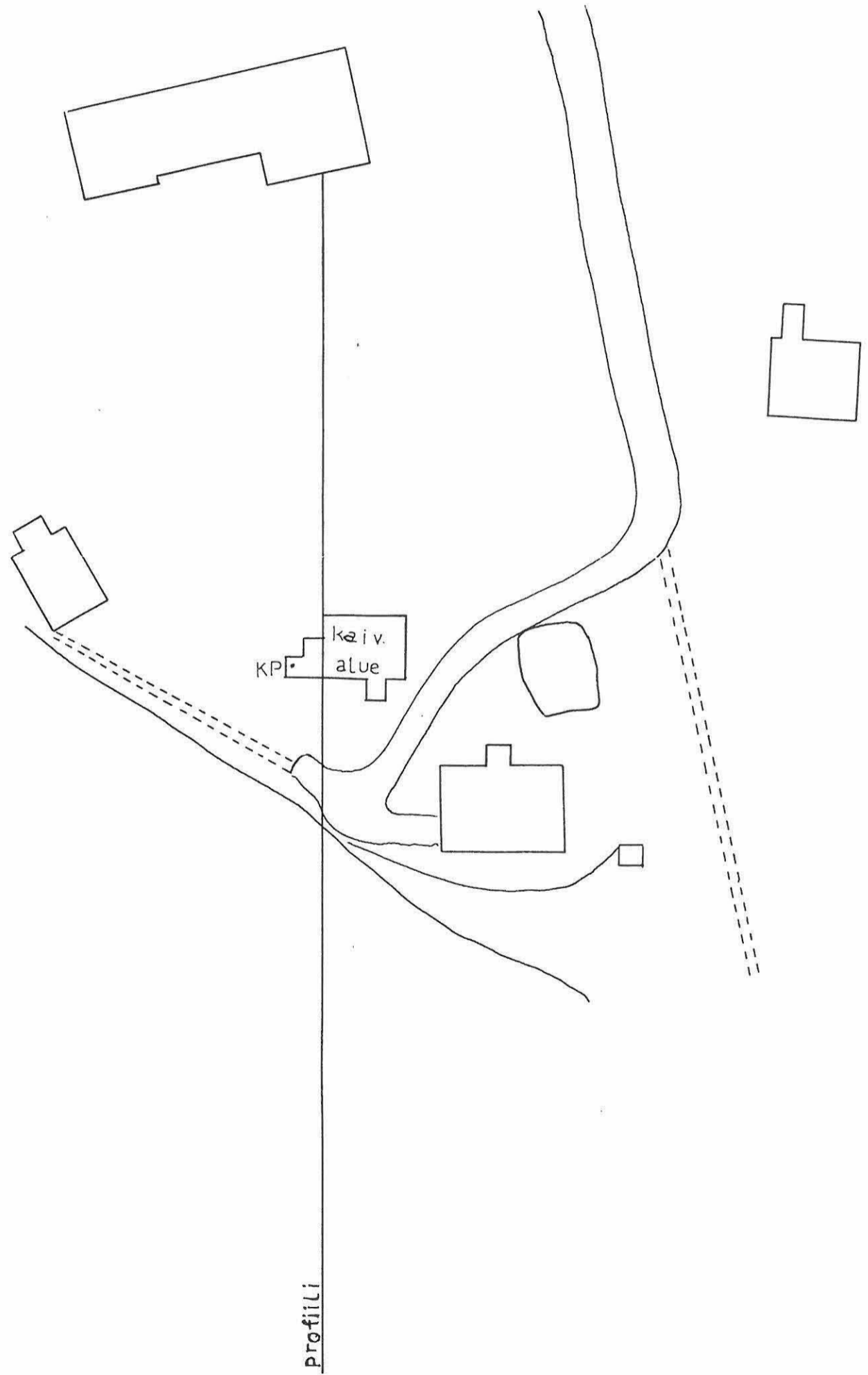
Kaivaus 1974

MARIANNE SCHAUMAN

YLEISKARTTA

MK 1:500

KP 22,35 m.y.m.p. = 102

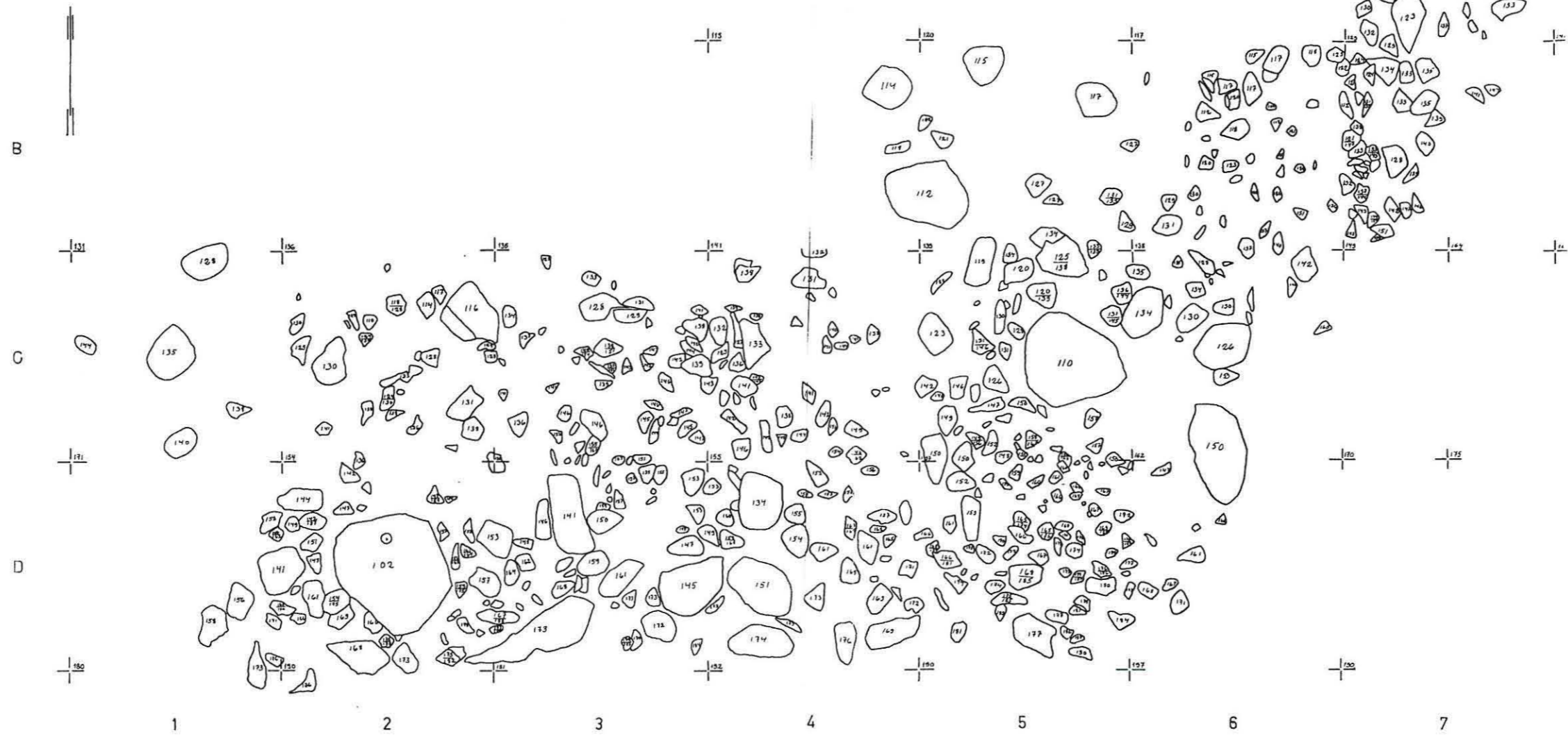
Liite 2
ESPOO DÄVITS
Kaivaus 1974

MARIANNE SCHAUMAN

TASO 1

MK 1:25 *plenumskarta 1:50*

KP 102

Liite 3
ESPOO DÄVITS
Kaivaus 1974

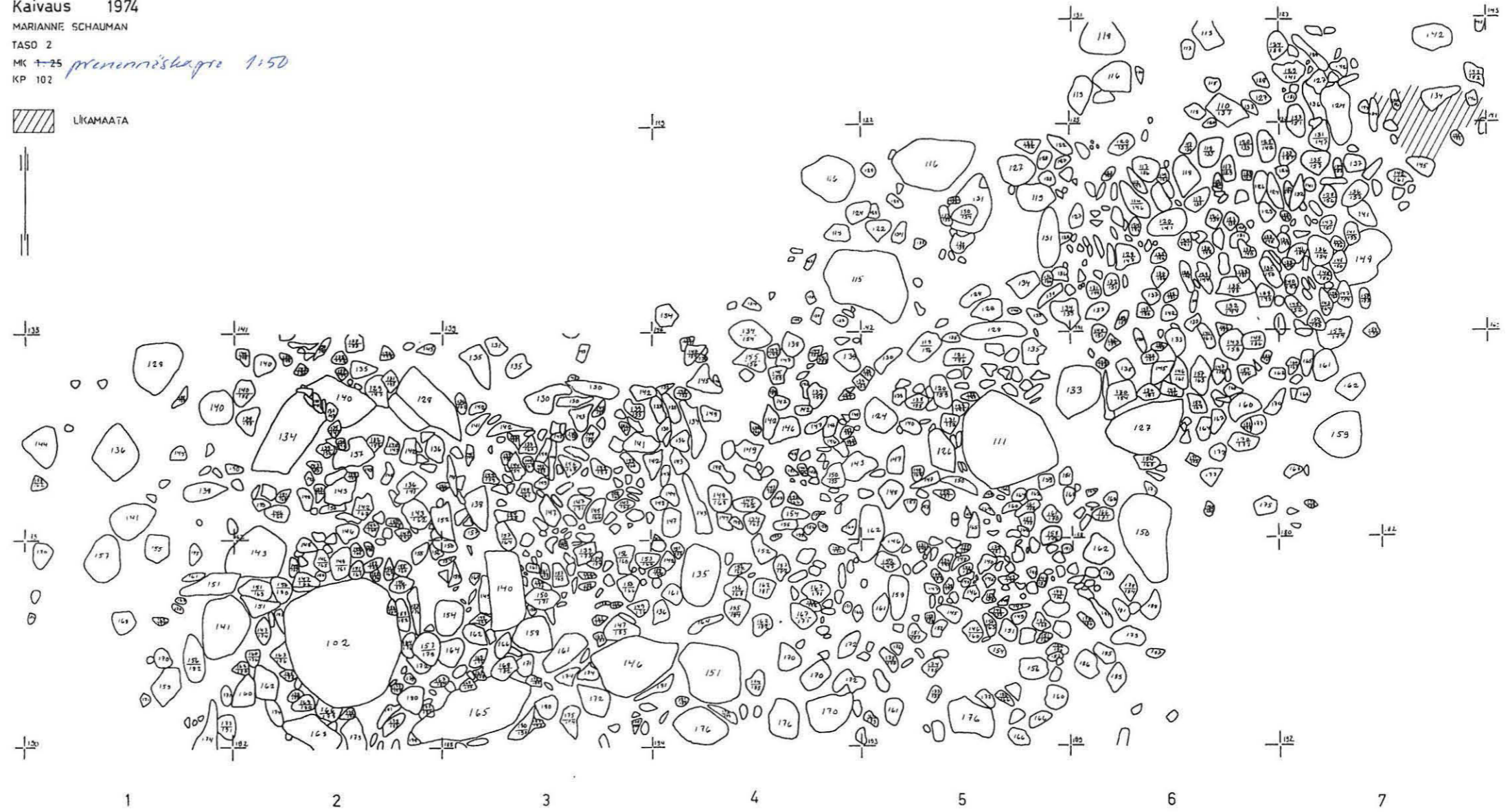
MARIANNE SCHAUMAN
TASO 2
MK 1-25 *planiiriskaartti 1:50*
KP 102

 LIKAMAATA

B

C

D

Liite 4
ESPOO DÄVITS
Kaivaus 1974

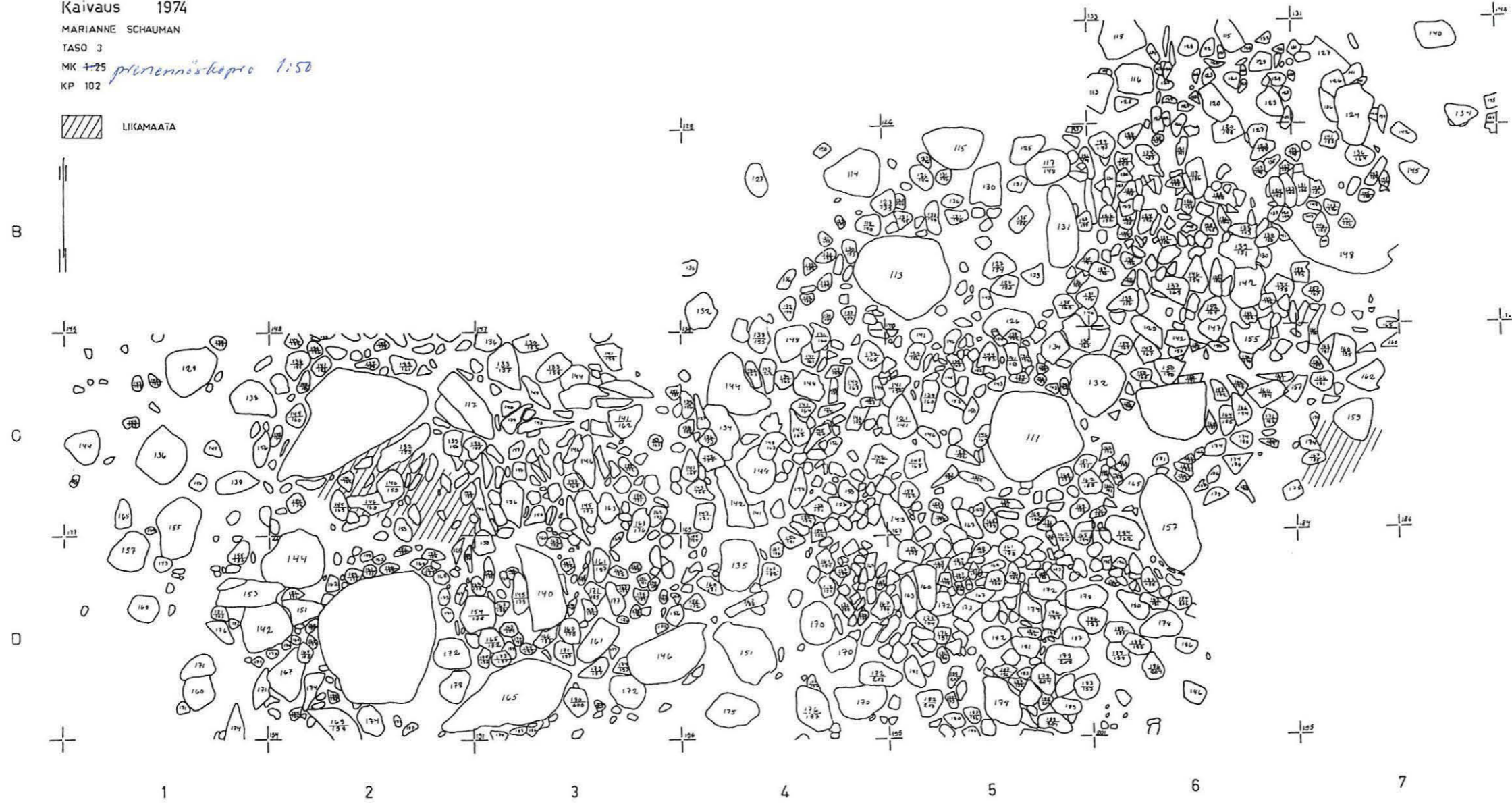
MARIANNE SCHAUMAN

TASO 3

MK 4:25 *piirustuskohti 1:50*

KP 102

 LIKAMAATA

Liite 5
ESPOO DÄVITS
Kaivaus 1974
MARIANNE SCHAUMAN
TASO 4
MK 1-25
KP 102

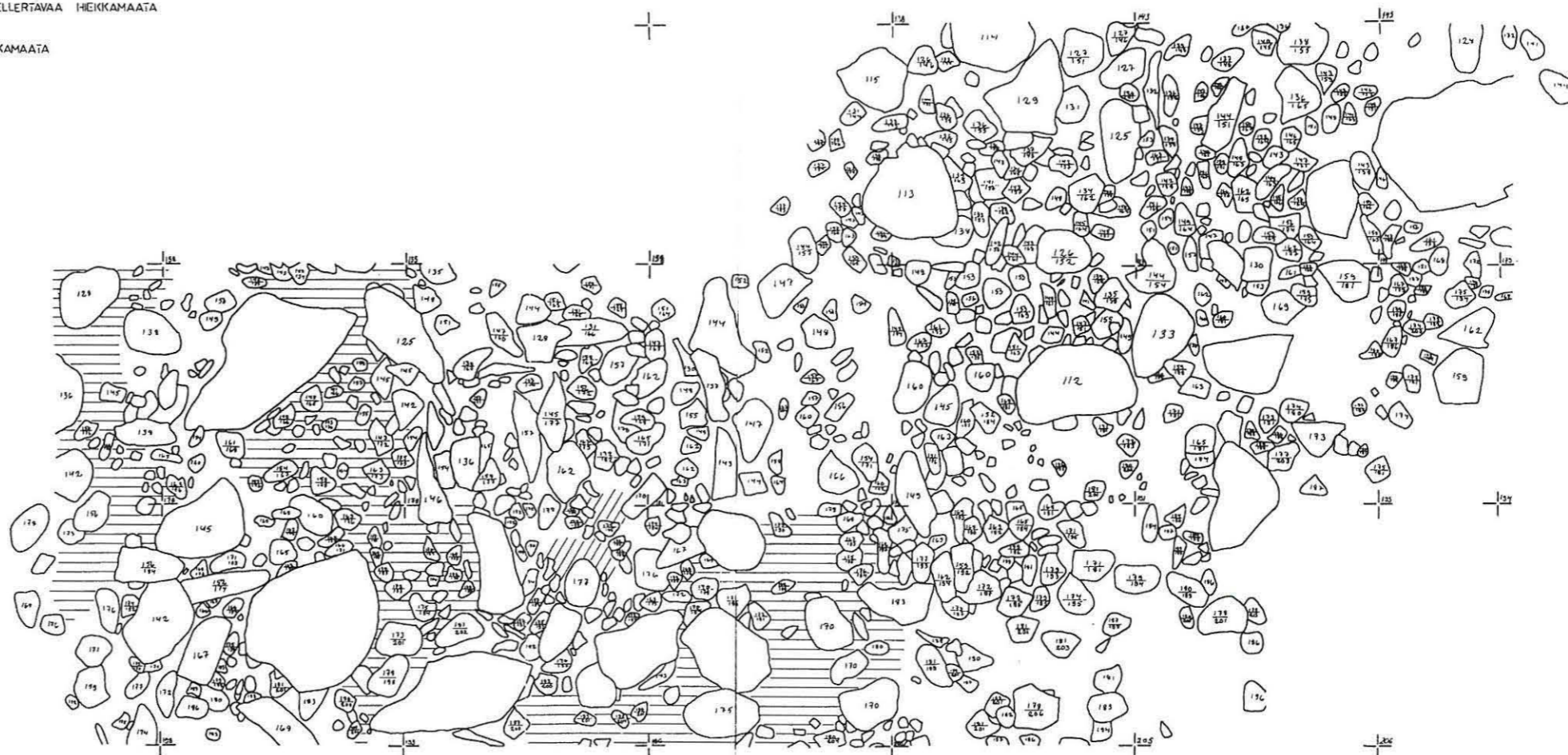
pienennoskuva 1:50

 KELLERTAVAA HIEKKAMAATA
 LIKAMAATA

B

C

D

1

2

3

4

5

6

7

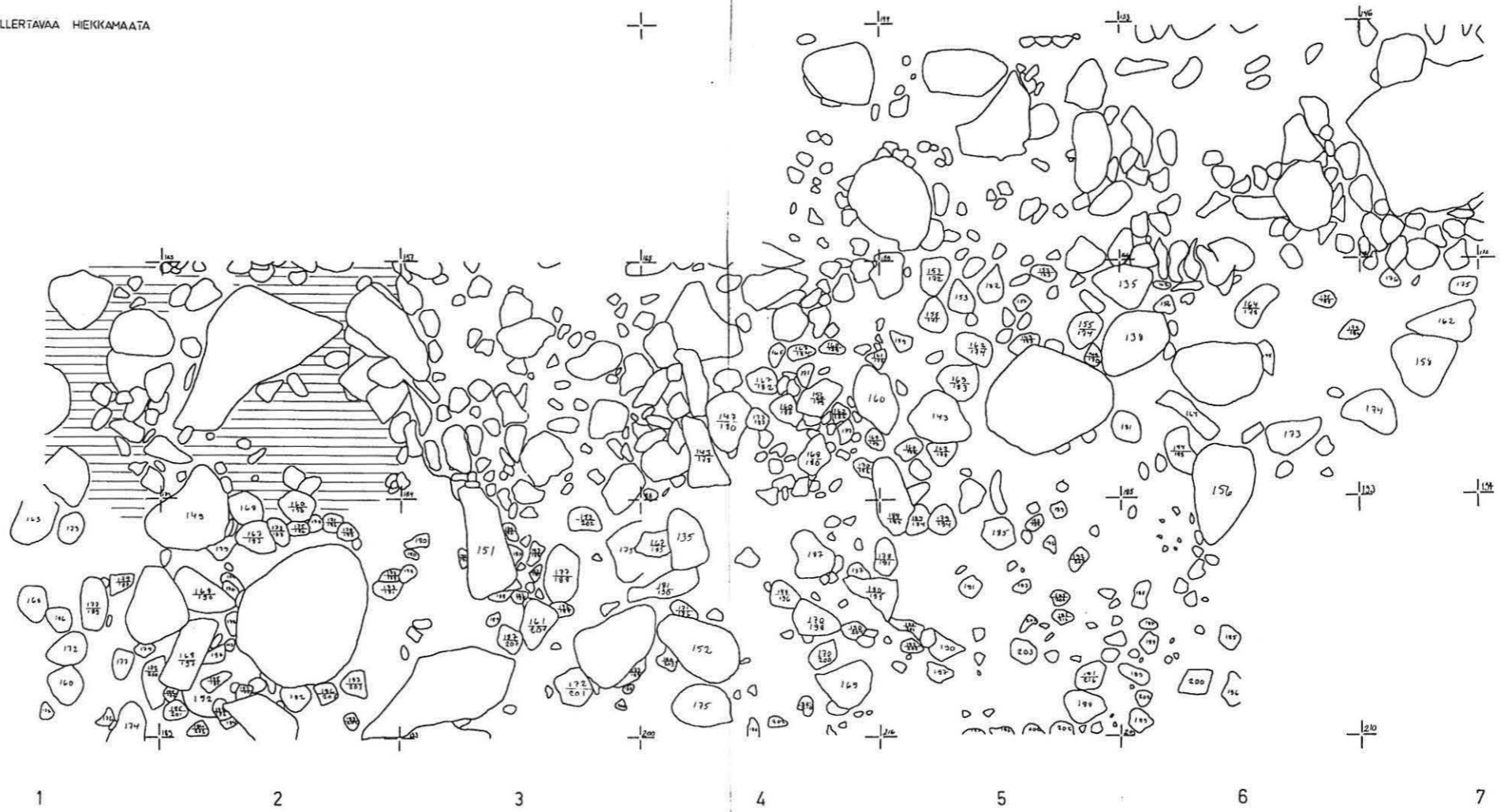
Liite 6
ESPOO DÄVITS
Kaivaus 1974
MARIANNE SCHAUMAN
TASO 5
MK 1-25 *perustustyö 1:50*
KP 102

 KELLERTAVAA HIEKKAMAATA

B

C

D

Liite 7
ESPOO DÄVITS
Kaivaus 1974
MARIANNE SCHAUMAN
TASO 6
MK 1-25 *plenaussuopio 1:50*
KP 102

- LIKAMAATA
- KELLERTAVAA HIEKKAMAATA
- PUNAISTA HIEKKAMAATA
- NOKIMAATA B

Liite 8
 ESPOO DÄVITS
 Kaivaus 1974
 MARIANNE SCHAUMAN
 TÄSO 7
 MK 1-25 *menetyskarto*
 KP 102 *1:50*

- LIKAMAATA
- NOKIMAATA
- KELLERTAVÄÄ HEIKKAMAATA
- PUNAISTA HEIKKAMAATA

B

C

D

1

2

3

4

5

6

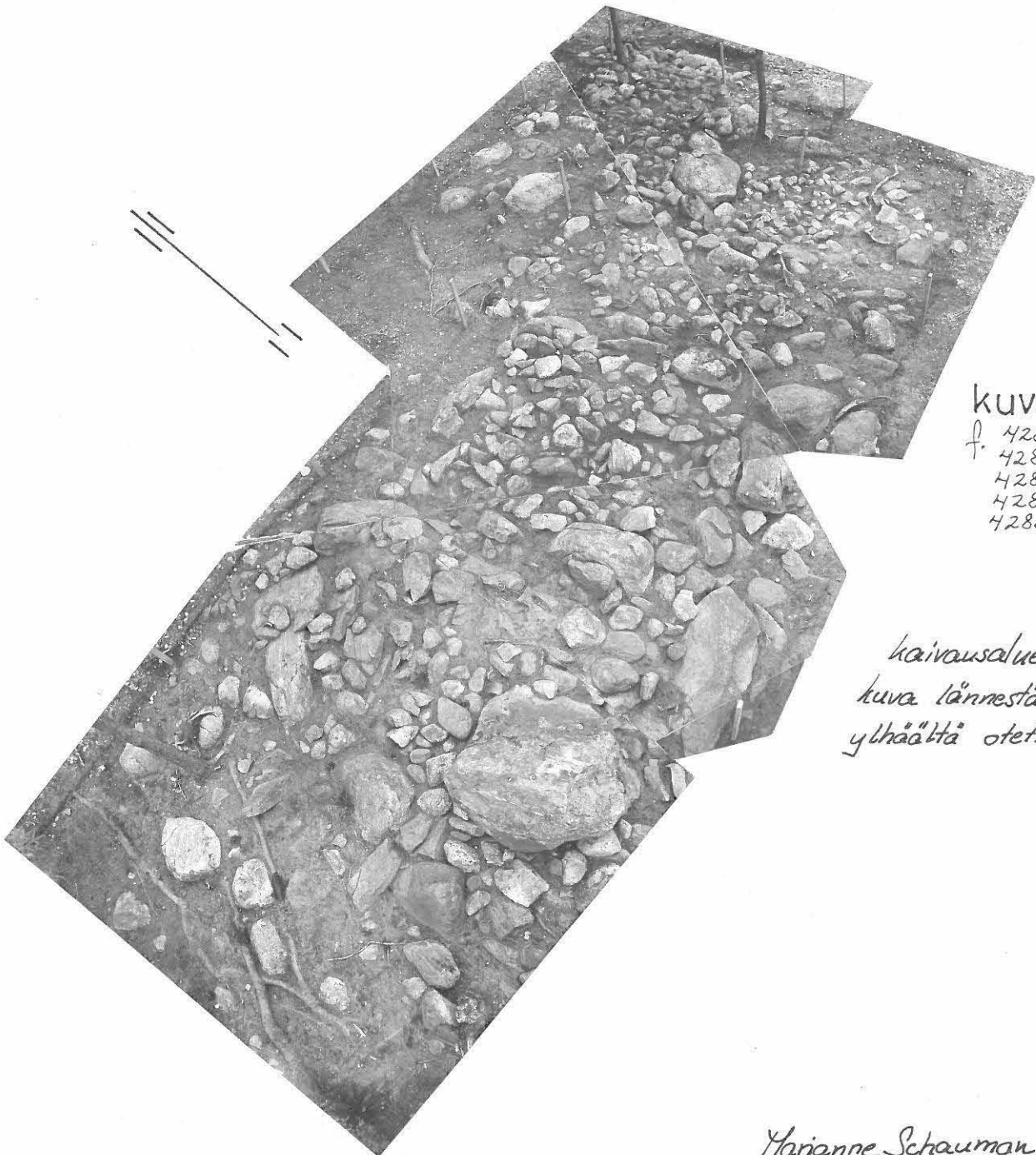
7

kuva 1
f. 42845
42846
42847

kaivausalueen yleiskuva kaakosta turpeiden poistamisen jälkeen

kuva 2
f. 42848
42849
42850
42851
42852

*kaivausalueen yleis-
kuva lännestä itään
ylhäältä otettuna, taso 2*

kuva 3 Ruudut C,D/3,4, taso 2 etelästä
f. 42853

Ruudut C,D/3,4, taso 2 pohjoisesta

kuva 4
f. 42854

kuva 5
f. 42855
42856

Ruudut C,D/1,2,3, taso 3 ylhäältä

kuva 6
f. 42857
f. 42858

Ruudut A, B, C, D / 3, 4, 5, 6, 7, taso 3
ylhäältä lännestä

kuva 7
f. 42859

Ruudut C, D / 3, 4, taso 3
pohjoisesta

kuva 8
f. 42860
f. 42861

Ruudut ABCD / 3, 4, 5, 6, 7
taso 4 ylhäältä lännestä

kuva9 Ruudut C,D/3,4 taso 4 ylhäältä
lounaasta
f. 42862

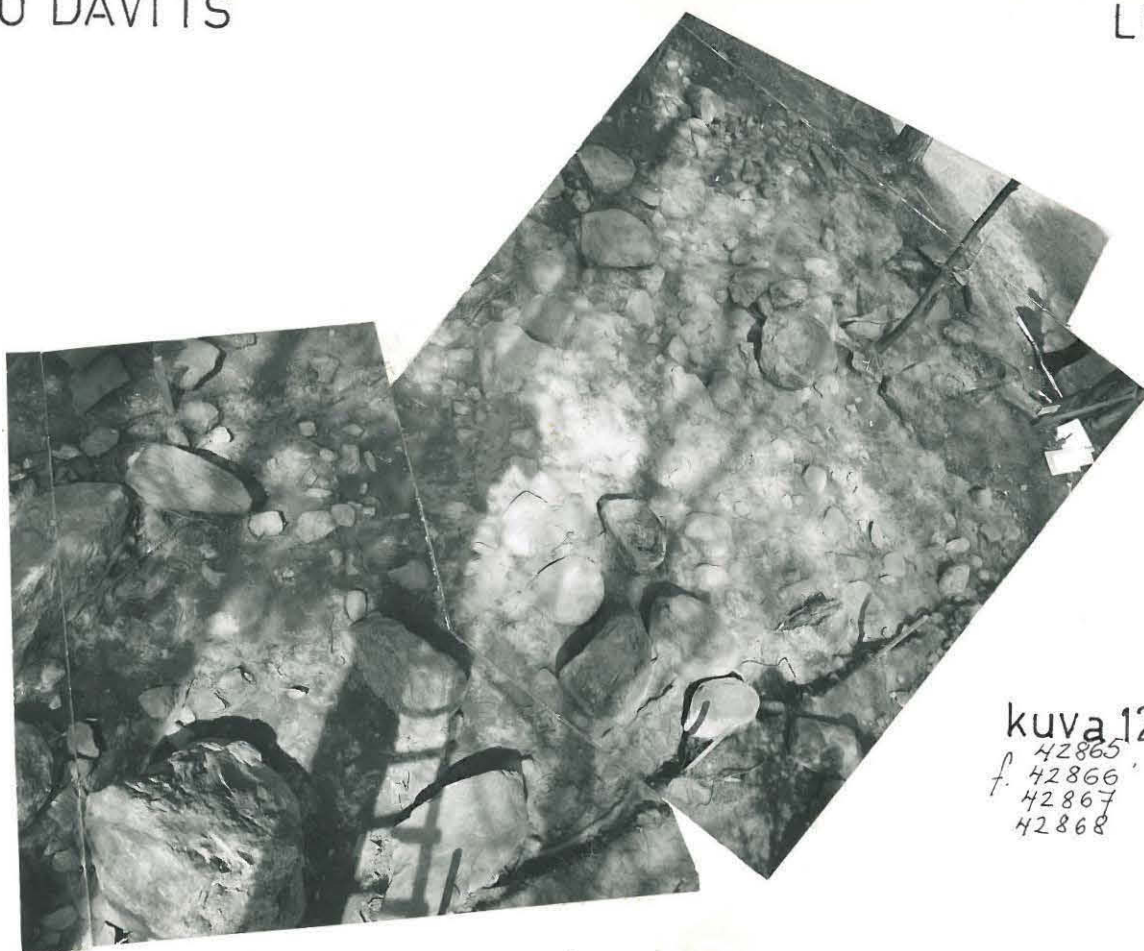

kuva 11
f. 42864

Ruudut C,D/3,4, taso 5 pohjoisesta

kuva10 Ruudut C,D/3,4 taso 4
pohjoisesta
f. 42863

kuva 12
 f. 42865
 f. 42866
 f. 42867
 42868

kaivausalueen itäosa, taso 6, ylhäältä
 lännestä itään otettuna

Liesi ruudussa C/5, taso 7, lännestä

kuva 13
 f. 42863

kuva 14 Liesi ruudussa C/5, taso 7, pohjoisesta
 f. 42870

kuva 15 Liesi ruudussa C/5, taso 7 viistosti
f. 42871 ylhäältä otettuna

Kaivettu alue rekonstruoidaan

kuva 16
f. 42872

kuva 17 kaivausalueen yleis-
f. 42873 kuva, taso 1, kaakosta

f. 42874, 42875

kuva 18 kaivausalueen yleiskuva, taso 2, kaakosta